

DOCTRINA DE INFORMAȚII ȘI COMUNITATEA DE INFORMAȚII RĂMÂN SIMPLE DIVAGAȚII ACADEMICE, PRETEXTE DE TENSIUNI POLITICE DÂMBOVIȚENE SAU SUNT RECLAMATE CA O NECESITATE A REFORMEI SPRE DEMOCRAȚIE ?

**General de brigadă (r) Mihaiu MĂRGĂRIT,
fost șef al Direcției Informații Militare
Director de proiect în Fundatia EURISC –
Institutul European pentru Managementul
Riscului, Securității și Comunicării**

Președintele României, dl. Traian Băsescu, la începutul mandatului său a readus în discuție necesitatea constituirii Comunității de informații. Și era foarte bine pentru ce-și propusese să realizeze prin programul de întărire a responsabilității instituțiilor statului, pentru lupta împotriva corupției și pentru calitatea României de membră a NATO și posibila intrare în Uniunea Europeană. Acest îndemn al președintelui începuse deja să genereze opinii și nici asta nu ar fi fost rău. Numai că șeful S.R.I., de atunci, încă în funcție și azi, își lansase public opinia, pe care, chiar dacă o facem mai târziu, e bine să o dezbatem pentru a nu căpăta credibilitate prin legitimitatea pe care și-o asumă ca șef al instituției în fruntea căreia se află. Domnia sa, demonstrând că nu a înțeles necesitatea acestei Comunități și cu ce trebuie să se ocupe, s-a limitat numai la a menționa soluția conducerii ei de către președinte, printr-o persoană desemnată de acesta. În context, se promova ideia ca în organul de conducere să intre câte un consilier, prezidențial și al premierului, abilitați cu sarcini în domeniu. Soluția respectivă nu clarifica de fond problema, ci urmărea un scop exclusiv de obediență la sfârșit de mandat, cu atât mai mult cu cât putem să o corelăm cu avertismentele de posibile tentative de asasinat și cu mărturisirile privind ascultarea telefoanelor unor jurnaliști, menționate tot de domnia sa, care au bulversat la acea dată opinia publică. Era un fel de punere de cenușă în cap. Nu asemenea reacții aștepta președintele țării. În paranteză fie spus, la stadiul de cunoaștere a primului caz (posibile tentative) și de instrumentare al celuilalt, (ascultarea telefoanelor), dacă realmente deținea informații, aducerea lor la cunoștința opiniei publice sub motivația că ar descuraja, nu prea pare profesionistă. De fapt nici azi domnia sa nu și-a încheiat aria obedienței. După expirarea termenului de grație (6 luni) acordat de președinte și după încheierea fericită a crizei ostaticilor, același personaj, neînțelegând că aprecierile pozitive la adresa serviciilor de informații nu vizau explicit șefii lor ci profesionalismul specialiștilor în domeniu, continuă să cânte aceiași arie a obedienței, cu "profesionalismu-i propriu", furnizând informații, selectiv, președintelui, în raport cu premierul, invocând probabil amenințări pe care le-ar reprezenta pentru securitatea națională. Această atitudine a șefului serviciului care a furnizat asemenea informații se justifică numai în cazul în care ar fi fost implicat premierul și atunci

s-ar fi impus convocarea imediată a CSAT care să fi adoptat măsuri în consecință. După cum s-a constatat însă, respectivul șef a furnizat sămânță de discordie între președinte și premier și sămânță de blamare a actualului cabinet, încercând să dea satisfacție domnului Băsescu pentru a-i facilita eforturile de a ajunge mai repede la alegeri anticipate.

Interesant este că această problemă a mai fost pusă în discuția publică și de către fosta putere, azi în opoziție, tot la început de mandat. E drept că atunci, a fost lansată de un oarecare deputat, președinte de comisie al Camerei deputaților. De fapt, gestionarea discuțiilor publice de către puterea de atunci încerca să inducă ideea că urmarea sondarea societății civile despre o structură care, de fapt, s-ar fi vrut să fie un instrument discret al puterii politice pentru a lua sub control serviciile de informații. Neavând o prea mare rezonanță, luând și o direcție nedorită, intrând chiar pe mâna nespécialiștilor, discuțiile au fost stopate, abil, printr-o intervenție publică a unei persoane, pe atunci și ea tot responsabilă în domeniu la Cotroceni. În ciuda unor ani buni de activitate în zona în care se planifică activitatea de informații și chiar în zona în care se iau hotărâri privind soarta serviciilor și a slujitorilor lor, respectivul individ nu a reușit să explice ce trebuie să fie Comunitatea de informații și să convingă opinia publică despre necesitatea constituirii ei.

Nu știm dacă persoanele de mai sus, care au pătruns în acest domeniu din mers și pe la o anumită înălțime, vor fi de acord cu noi până la capăt, dar este firesc și e momentul ca, îndeosebi, cei care azi discută, propun sau hotărăsc asupra activității de informații să înțeleagă Comunitatea de informații ca pe o necesitate a serviciilor de eficientizare a activității intime a lor și a colaborării între ele, pentru a îndeplini, cu cheltuieli minime, misiunea de a identifica, independent și în comun, preventiv, factorii de risc, provocare și amenințare la adresa intereselor fundamentale naționale și de a informa la timp și corect decidenții politici, militari și alte organe abilitate în domeniu, pentru adoptarea și declanșarea măsurilor de contracarare a acestor factori.

Problema conducerii Comunității de informații este și ea importantă. Ea se discută însă după ce stabilim ce trebuie să facă aceasta. Stabilind înainte cine o conduce, inevitabil, se alterează conținutul activităților pe care Comunitatea ar trebui să le facă.

Dacă se dorește o abordare chiar academică a problemei Comunității de informații, atunci, tot aceleași persoane trebuie să accepte că necesitatea ei rezultă din Doctrina de informații. Această doctrină există și, probabil, persoanele menționate mai sus au coordonat și participat la elaborarea și avizarea ei în Consiliul Suprem de Apărare a Țării, în perioada 2001-2004. Ea poate fi accesată pe site-ul președinției, cu denumirea completă *Doctrina Națională a Informațiilor pentru Securitate*. Întrădevăr această doctrină încearcă o abordare academică, numai că, așa cum este ea concepută, nu are puterea și claritatea de a genera cadrul concret de organizare și desfășurare a unei noi activități de informații, de care are nevoie țara noastră în procesul de formare și consolidare a democrației

și a statului de drept. Să ne explicăm. Iată spre exemplu ce se menționează în capitolul Concepte de bază, la articolul zece:

Comunitatea de informații – *noțiune generică prin care se desemnează funcționarea coordonată a sistemului securității naționale, în care sens, la nivelul acestuia sunt create și dezvoltate utilități și facilități comune privind coordonarea planificării informative și elaborarea integrată a estimărilor informative de interes național, inițierea și dezvoltarea de programe, proiecte sau operațiuni informative circumscrise susținerii politicilor și ! sau strategiilor de securitate națională, pregătirea și instruirea de specialitate a personalului, elaborarea studiilor și cercetărilor în probleme strategice și de securitate națională, crearea infrastructurilor și sistemelor informatice integrate.*

Această definiție este singura referire la Comunitatea de informații, deși s-ar fi impus detalieri din care să rezulte mai clar principiile de lucru, raporturile între serviciile componente, precum și cele cu puterea politică și legislativă. Ambiguitatea definiției, dată de așa zisa *noțiune generică*, printr-o construcție abilă a frazei, introduce posibilitatea *dezvoltării de utilități și facilități comune* care să înghită tot, inclusiv pregătirea personalului și crearea de infrastructuri care în nici un caz nu pot fi atributul Comunității. Iată cum se poate naște ideea unei noi structuri al cărei rol se dorește a fi cât se poate de ambiguu și care ascunde reale veleități, de acaparare a serviciilor de informații de către puterea politică și, de ce nu, de folosire a lor în interese străine celor naționale.

Dar de ce să ne limităm numai la referirile la Comunitatea de informații care, de fapt, aproape că nu există. Întregul conținut al *Doctrinei naționale a informațiilor pentru securitate* suferă printr-o abordare ce se vrea academică dar care evidențiază și definește, confuz, greoi, uneori jenant scolastic, concepte și terminologii elementare în domeniu. E greu de admis că s-a putut convoca și s-a pus la treabă Consiliul Suprem de Apărare a Țării pentru a aproba definiții pentru sintagme banale, cum ar fi:

- (cap.I art.17) *Factorii de risc pentru securitatea națională – situații, împrejurări, elemente, condiții sau conjuncturi interne sau externe, uneori dublate și de acțiune, care determină sau favorizează materializarea unei amenințări la adresa securității naționale în funcție de o vulnerabilitate determinată, generând efecte de insecuritate.*
- (cap.II art.3) *Ofensivitatea și mobilitatea – presupune adoptarea de măsuri active și complexe pentru cunoașterea spațiilor, zonelor, mediilor sau a altor elemente de interes pentru securitatea națională, prin folosirea eficientă a resurselor specifice și utilizarea metodelor, mijloacelor și tehnicilor adecvate, adaptabile climatului operațional obiectiv, evaluat astfel încât să se asigure receptarea fidelă a informațiilor, analiza obiectivă a riscurilor, amenințărilor și resurselor informaționale disponibile, prognozarea evoluției acestora, concluzionarea și elaborarea măsurilor alternative de control și contracarare.*

Pentru a susține în continuare aprecierile de mai sus, menționăm și faptul că *informația* este confundată cu *analiza de informații* (cea mai importantă muncă a serviciilor în cadrul centralei, ignorată cu desăvârșire), considerând eronat că

informația este un produs al serviciilor și nu că ea există și trebuie obținută prin forme și metode ale muncii specifice. Mai reține atenția și o precizare, luată din text, care face trimitere la o anexă la fel de interesantă: *În Anexa nr.2, privind taxonomia informațiilor, sunt detaliate toate categoriile de surse și informațiile prelevate de acestea, funcție de criteriile de utilitate rezultând și scala alfa numerică de apreciere a veridicității*. Această trimitere, cât și anexa - pe care nu o mai redăm – inutil a mai fi comentate..

De asemenea, fără a mai comenta, mai constatăm că în cap.I, la art.5,6,7 și anexa nr.1 se fac referiri, în exclusivitate, la conceptul de securitate națională, fără a scoate în evidență acele componente relaționale și de determinare cu informația. Simpla alăturare în text a celor două concepte nu înseamnă că problema a și fost realizată. Apoi, se mai fac și precizări în folosirea termenilor. *Culegerea* de informații este definită ca o operațiune ce se referă la sursele închise iar *colectarea* de informații la sursele deschise. Curat academic.

Fără a mai continua cu exemplele, în final, din lectura integrală a nici mai mult, dar nici mai puțin de optsprezece pagini plus anexe, nu rezultă ce se dorește cu acest document și cui se adresează.

Sub paravanul unei precizări ce trimit la sursele consultate în elaborarea lucrării, ce parcă ar încerca să elimine din start orice comentariu, se ascund de fapt simple compilări de traduceri, detalii, nepotrivite pentru abordarea unei doctrine, extrase probabil și din cursuri și lecții de la unele instituții de învățământ de lungă durată și de specializare în domeniu, vizibil cosmetizate la realitățile politice de după anul '89. Sună foarte frumos mențiunea potrivit căreia *"în elaborarea prezentei doctrine a informațiilor pentru securitate au fost utilizate studii și cercetări de securitate și siguranță națională din statele spațiului euroatlantic, documentul AJP-2 – Doctrina integrată de informații, contrainformații și securitate a NATO, Culegerea de legi utilizate de comisiile speciale ale Congresului SUA, Legislații ale serviciilor de informații și securitate din statele membre ale Uniunii Europene"*. O asemenea documentare, nu numai că nu intimidează, dar acuză pe cel care a avut-o la dispoziție pentru că nu a știut ce să folosească din ea.

Mai bine mai târziu, acum, decât niciodată, România are nevoie de o doctrină de informații ancorată la realitatea politică internațională și a României, care să aibă caracter teoretic dar și pragmatic, juridic și programatic de lungă durată, accesibilă majorității societății civile și să ofere principii de bază privind rolul, locul, misiunile, organizarea, metodele specifice de acțiune, conducerea și controlul serviciilor de informații, etc. Politicienii trebuie să aibă în vedere că societatea civilă, în drumul ei spre democrație, și-a conștientizat bine rolul pe care trebuie să și-l asume în diriguirea treburilor obștei. În context, și această doctrină face parte din treburile obștei. Ca urmare, mai ales acum, la început de drum, ea trebuie să vizeze, în primul rând, reforma mentală a cetățeanului român, indiferent dacă este sau nu specialist în domeniu. El trebuie adus la nivelul de înțelegere a nevoii unei activități de informații într-o societate democrată spre care tindem, să perceapă corect scopurile și domeniile pentru

care aceasta se organizează și, respectiv, trebuie să se asigure informativ pentru persoana sa și să fie de acord cu principiile în baza cărora se selectează, formează și se specializează resursa umană folosită. În final, el trebuie să se și ridice la capacitatea de a veghea respectarea legii de către aceste servicii dar și de a interveni în procesul de reconstrucție și a le sprijini în îndeplinirea misiunilor lor. Toate acestea fac obiectul culturii de securitate, un alt concept care trebuie să preocupe cu preponderență, atât organele abilitate în domeniu, cât și societatea civilă, prin organizații neguvernamentale special create în acest scop. Apoi, doctrina trebuie să finalizeze și reforma structurală sau, dacă este cazul, reclădirea din temelii a serviciilor de informații. Ea trebuie să stabilească, explicit pentru societatea civilă, principii fundamentale de bugetare, organizare, funcționare și proceduri de lucru, conducere, control a activității lor, precum și de colaborare internă și externă. Numai în baza unei asemenea doctrine, clară, transparentă, care să elimine suspiciunile, înțeleasă și acceptată de întreaga societate, parlamentul poate să emită legea pentru a stabili domeniile necesare de asigurat informativ în această perioadă, corespunzător factorilor de provocare, amenințare și risc interni și externi la adresa intereselor fundamentale naționale (aceste interese trebuie să fie formulate obligatoriu în Strategia de securitate națională pentru o perioadă de timp determinată – alt document ce ar trebui luat în discuție publică), numărul serviciilor de informații, forma lor de organizare (departamentală și intradepartamentală) și competențele (misiunile) concrete ale acestora. Doctrina și legea trebuie să se constituie în documente fundamentale juridice în baza cărora fiecare serviciu să-și elaboreze regulamente și dispozițiuni de organizare și funcționare specifice, cursuri, lecții ș.a.

Deoarece, după așa-zisa criză a ostaticilor, președintele țării a reamintit necesitatea constituirii Comunității de informații, este firesc și este timpul unor dezbateri publice despre ce se dorește și ce trebuie făcut cu serviciile de informații. Concluziile ce se desprind din aceste dezbateri au un rol deosebit de important pentru construcția instituțională a acestei Comunități. Avem în vedere că propunerile care, mai mult decât probabil, au fost cerute serviciilor respective, în mod cert, se înscriu pe o anumită linie. Aceasta, deoarece nu vedem un șef de serviciu care să promoveze propriile convingeri, acum când deja a expirat termenul de grație de șase luni dat de Președinte pentru ca serviciile să-și demonstreze eficiența și, din anumite surse, rezultă că ar exista și o grabă în emiterea unei legi privind constituirea Comunității.

Suntem de părere că menținerea în forma existentă a Doctrinei de informații, urgentarea constituirii Comunității și evitarea dezbaterii publice a lor nu sunt constructive.

Rezumându-ne în continuare numai la Comunitatea de informații ne exprimăm ferm opinia că aceasta este în primul rând o problemă a serviciilor de informații și constituirea ei trebuie să vizeze, în esență, eficientizarea activității lor, evitându-se chiar și cea mai vagă suspiciune că ar servi unui anume scop politic personal.

Așa cum am menționat mai sus, problema Comunității de informații vizează cu prioritate eficientizarea activității intime a serviciilor, precum și colaborarea între

ele. Din acest prim considerent, apreciem că ar fi mai indicat a o numi Comunitatea Serviciilor de Informații.

În opinia noastră, Comunitatea Serviciilor de Informații reprezintă totalitatea structurilor de informații cu rang departamental și intradepartamental - constituite potrivit legii - care, în baza identității unor principii specifice ce le aseamănă, convin asupra coordonării unor activități de culegere de informații, disponibilizării oportune, între ele, a acelor informații obținute ce nu intră în sfera proprie de interes, precum și asupra evaluării în comun a acelor care pot face obiect de informare reciprocă și de analiză integrată, necesare factorului de decizie politică și politico-militară în domeniul apărării, siguranței naționale și ordinii publice.

Principiile specifice ce le aseamănă privesc indentitatea de interese, scopuri și de specific ale acitivităților desfășurate, complementaritatea misiunilor serviciilor care o compun, păstrarea subordonării în structurile cărora acestea au fost create, confidențialitatea și compartimentarea muncii operative..

Identitatea de interese este evidențiată de interesele fundamentale naționale cuprinse în misiunea pentru care au fost create, pe care trebuie să le apere necondiționat și în exclusivitate. Comunitatea, în ansamblul ei, nu numai că trebuie să se afle în afara oricăror interese personale și de grup politice, ideologice, economice, financiare, sociale, militare, etnice, religioase și de altă natură, interne și externe, dar chiar trebuie să le identifice, dacă ele se manifestă, se opun ori lezează direct, indirect sau obscur interesele fundamentale naționale.

Identitatea de scopuri este dată de misiunea principală a serviciilor de *a identifica* provocările, factorii de risc și amenințare la adresa intereselor fundamentale naționale, *a evalua* gradul de pericolozitate a acestora și *a informa*, oportun, factorii de decizie politică, politico-militară și organele abilitate prin lege să acționeze pentru contracararea lor și pentru prevenirea surprinderii politice, diplomatice, militare, economice, ecologice și de altă natură.

Identitatea de specific a activităților desfășurate este dată de conținutul și caracterul acțiunilor de culegere de informații prin mijloace umane și tehnice, folosind surse deschise, închise, forme și metode ale muncii acoperite și de agentură, aprobate prin lege, practicate de seviceile de informații care aderă la Comunitate. Totodată, această identitate este dată și de caracterul "*analizei de informații*" specifică tuturor serviciilor în domeniu.

Complementaritatea misiunilor individualizează fiecare servciu în cadrul Comunității și se realizează prin însumarea domeniilor de responsabilitate ale celor care o compun, în scopul acoperirii complete a necesarului de informații de interes pentru apărare, siguranță națională și ordine publică. Pe de altă parte, acest principiu evidențiază nevoia de reglementare a disponibilizării operative, către serviciul specializat și interesat din Comunitate, a unor informații obținute care nu intră în sfera proprie de responsabilitate.

Păstrarea subordonării, în structurile cărora au fost create, este asigurată de evidențierea identității de interese, scopuri și specific prin

menținerea exclusivă a domeniilor de responsabilitate acordate prin lege, precum și de complementaritatea misiunilor, excluzându-se orice tentativă de imixtiune și dublă subordonare sau de centralizare a subordonării lor.

În cadrul Comunității se realizează consensul și coordonarea acțiunilor de către un organ consultativ al directorilor tuturor serviciilor, ajutați fiecare de câte o grupă de specialiști proprii. Aceștia din urmă sunt constituiți într-o structură executivă permanentă de colaborare între servicii și de legătură cu beneficiarii finali de informații și cu alte organe. Structura centralizează, totodată, și unele nevoi de informații ale serviciilor, la aprecierea directorilor respectivi pentru stabilirea posibilităților operative optime de obținere a lor și cu costuri reduse.

Păstrarea confidențialității și compartimentării muncii operative este un principiu de bază ce se respectă în interiorul fiecărui serviciu. Activitatea operativă este un atribut ce aparține, în exclusivitate, fiecărui serviciu de informații și nu face obiectul discuțiilor concrete în plenul organului de coordonare al Comunității.

În cadrul organului consultativ al directorilor, aceștia se informează reciproc în problemele de interes comun, nominalizează informațiile pe care se angajează să le obțină, alese din suma necesarului de informații, centralizată de structura executivă permanentă. Astfel, se elimină acțiunile operative paralele pe aceeași țintă (obiectiv), cu efecte benefice directe asupra costurilor, eliminându-se și interferențele și imixtiunile întâmplătoare, accidentale ale unui serviciu în activitatea operativă a altui serviciu, care ar putea genera prejudicii ireparabile.

Colaborarea în activitatea operativă nu este exclusă. Ea face însă obiectul protocoalelor și planurilor de colaborare bilaterale, punctiform pe o anumită problemă și nu se discută în plenul organului consultativ al directorilor.

Comunitatea nu emite hotărâri, decizii și nici recomandări. Ea elaborează planuri de lucru în comun, în baza nevoilor de informații solicitate de Consiliul Suprem de Apărare a Țării, Parlament, Guvern și alți beneficiari stabiliți prin lege.

Produsele de informații ale Comunității sunt **analizele integrate de informații și sintezele integrate informative** în domeniile apărare, siguranța națională și ordine publică. Ele se întocmesc în baza unor informații și evaluări din domeniile politic, militar, economic, social, financiar, ecologic, demografic și de altă natură externe, precum și ale celor interne ce privesc apărarea, siguranța națională și ordinea publică, trimise în mod operativ de către toate serviciile, fiecare în concordanță cu misiunea principală pentru care a fost constituit. Produsele de informații ale Comunității nu se substituie produselor de informații ale fiecărui serviciu în parte. Procesele de evaluare primară, analiză de informații, sinteză, stocare a informațiilor, de elaborare a produselor proprii și de informare directă a beneficiarilor se efectuează, independent, oportun, cu periodicitate prestabilită și continuu. Acestea sunt un atribut exclusiv al fiecărui serviciu și nu trebuie să fie dependente de concluziile și punctele de vedere ale Comunității

Analiza integrată de informații este o metodă de analiză adaptată la specificul serviciilor de informații, în baza informațiilor deținute la un moment dat din toate domeniile (politic, militar, economic, financiar, social, etnic, cultural,

demografic, ecologic și de altă natură, din zonele geografice ale lumii de interes pentru politica externă și de apărarea națională, precum și din interiorul țării), realizată într-un proces unitar de corelare și determinare între ele în raport cu starea de apărare, siguranță națională și ordine publică la acel moment. Această analiză este impusă de multitudinea de determinări ale conceptului de apărare și siguranță națională și de marea diversitate a factorilor de provocări, riscuri și amenințări la adresa acestora. Analiza integrată de informații facilitează identificarea acestor factori și aprecierea gradului de pericolozitate al lor. Nu toate serviciile au posibilitatea sau nu întotdeauna ele efectuează această analiză în mod integrat în interiorul lor. Și chiar dacă o fac, nu au la dispoziție toate datele, acelea care nu constituie, în principal, obiectul preocupărilor lor. La nivelul Comunității, structura executivă permanentă, primind analizele informative de la toate serviciile, este în măsură să efectueze o analiză integrată completă care s-ar putea să se finalizeze cu aprecieri nu tocmai identice cu cele ale serviciilor. De exemplu: serviciul de informații militare identifică factori de risc și amenințare externi la adresa apărării și siguranței naționale pe care îi apreciază cu un anumit grad de pericolozitate, într-un context politic, economic și social, extern și intern, cunoscut și construit cu propriile informații care pot fi incomplete. Organul consultativ și de coordonare al Comunității poate să formuleze și alte aprecieri asupra gradului de pericolozitate în baza unui context politic, economic ș.a.m.d. mai larg și detaliat, realizat prin corelarea integrală a tuturor evaluărilor și informațiilor serviciilor care sunt specializate pe aceste domenii.

Este foarte important a se înțelege și a se respecta principiul potrivit căruia **organul consultativ de coordonare al Comunității nu reprezintă un intermediar între factorul de decizie politică și politico – militară la nivel național și fiecare serviciu în parte.** CSAT și Președinția au relație directă cu fiecare serviciu în parte iar acestea își trimit produsul de informații propriu direct tuturor decidenților și, în același timp, organului consultativ și de coordonare al Comunității.

Reține atenția și faptul că, în cadrul organului consultativ și de coordonare al Comunității se vehiculează, de regulă, evaluări și mai puțin informații concrete, punctiforme. Depozitare de informații sunt numai serviciile care le obțin.

Legiferarea constituirii Comunității Serviciilor de Informații, în baza principiilor prezentate succint mai sus, precum și procedeele de analiză s-au realizat de mai mult timp în unele state cu experiență în domeniu, dezvoltate din punct de vedere economic și financiar, cu o poziție consolidată și importantă în ce privește democrația, statul de drept și în viața politică internațională.

SUA au constituit pentru prima dată Comunitatea de Informații în anul 1981, sub președinția lui Reagan și s-a dovedit a fi eficientă pe timpul războiului rece. Principiile de constituire și modalitățile de lucru ale Comunității au permis o evaluare corectă a premizelor de dezvoltare politică, economică, financiară, militară a sistemului comunist. Au apreciat căderea sistemului comunist identificând și urmărind contradicțiile interne ce se manifestau în toate domeniile

de existență ale acestuia, ce se agravau continuu și inevitabil. Numai o astfel de apreciere a determinat abordarea integrată realistă a politicii externe și de securitate în raport cu statele blocului comunist, reușindu-se evitarea unui conflict armat ce ar fi fost posibil a fi generat de escaladarea pe plan extern a contradicțiilor cu care se confrunta acest bloc.

După 1990, și alte state au simțit nevoia realizării unei mai bune coordonări între serviciile de informații în scopul îmbunătățirii activității informative și orientării ei în folosul exclusiv al apărării și siguranței naționale. SUA a trecut la un nou concept de Comunitate de Informații ca urmare a atacurilor teroriste din 11 septembrie 2001. Conceptul a fost definitiv și adoptat abia în 2004, iar eficiența lui încă nu poate fi apreciată. Și cu această ocazie trebuie precizat că sistemul legislativ american nu poate constitui un model ad litteram de copiat, în condițiile în care administrația prezidențială are și rolul de executiv.

Principiile prezentate mai sus care, în opinia noastră ar putea sta la baza constituirii Comunității Serviciilor de Informații, reprezintă o însumare a practicii și experienței dobândite de statele în care aceasta funcționează și nu fac referiri de apartenență la un anumit stat. În concret, aceste principii sunt unanim recunoscute dar prezintă nuanțări mai mult sau mai puțin pronunțate, diferite de la un stat la altul. Ele sunt determinate de specificul și tradiția fiecărui stat, de existența, stadiul de dezvoltare și consolidare ale democrațiilor, de modul în care sunt înțelese și formulate interesele fundamentale naționale în conceptul de politică externă și de securitate națională, precum și de cultura de securitate a populației, de capacitatea societății civile de a percepe la un moment dat conținutul și rolul Comunității în raport situația politică internațională, cu stabilitatea politică internă, necesitatea și riscurile legiferării ei în sensul practicat pe plan internațional.

Necesitatea coordonării activității între serviciile de informații, în cadrul unei Comunități legiferați în România, este determinată, îndeosebi după 1990, de următorii factori:

- existența și revigorarea unor surse virtuale de insecuritate regionale sau globale cu caracter istoric, teritorial, etnic, fundamentalist religios, social, ecologic sau politic și chiar ideologic;
- marea diversitate a factorilor de provocare, risc și amenințare la adresa securității naționale a statelor mici și mijlocii, în contextul unei securități zonale, regionale sau globale instabile;
- creșterea gradului de pericolozitate al factorilor de provocare, risc și amenințare cu caracter non-militar, prin amploarea și intensitatea acțiunilor de corupție internă, cu o posibilă participare a unor factori externi de presiune și influență, a crimei organizate și radicalizarea terorismului internațional. Se evidențiază tot mai mult traficul ilegal de armamente și muniții convenționale, dar și cu materiale radioactive. (Se apreciază că o bombă nucleară de calibrul celor de la Hiroshima și Nagasaki, confecționată în condițiile actuale ar costa

aproximativ 25 milioane de dolari, sumă ușor de realizat de grupuri teroriste interesate);

- apariția și dezvoltarea în forme obscure a războiului mediatic, perfecționarea, diversificarea, amploarea și intensificarea formelor de desfășurare ale războiului informațional care, prin aria de cuprindere, a devenit un război total în timp de pace. Acestea au fost determinate, dar îndeosebi favorizate, de explozia și "foamea" de informații care au avut loc în Europa Centrală și de Est, după 1990, de amploarea și diversificarea mijloacelor de informare în masă, și de cuprinderea de către acestea a tuturor segmentelor de populație ale societății, pe o piață liberă și concurențială;
- participarea tuturor serviciilor de informații cu rang departamental și intradepartamental la un efort unic informativ în folosul politicii externe și de securitate națională la care România trebuie să contribuie în calitate de consumator și generator de securitate prin poziția sa de membră a NATO și prin legiferarea candidaturii de aderare la UE, precum și prin obligațiile asumate prin parteneriatul strategic cu SUA;
- evidențierea și delimitarea clară a nevoilor de informații de interes direct pentru politica externă și de securitate națională în raport cu cele de interes operativ și specifice ale serviciilor de informații cu rang intradepartamental care asigură îndeplinirea sarcinilor în domeniul apărării, siguranței naționale și ordinii publice de către ministerele care le subordonează;
- înlăturarea obstacolelor care obstructionează circulația operativă a informațiilor, generate de birocrăția obiectivă și subiectivă inevitabilă a actualelor forme de colaborare între servicii stabilite de protocoalele formale existente;
- folosirea rațională și eficientă a banului public. Aceasta se realizează prin alocarea unui buget distinct pentru Comunitate, apreciat în funcție de nevoia globală de informații de interes pentru apărare, securitatea națională și ordine publică, precum și prin evitarea paralelismelor în procesul de culegere de informații și disponibilizarea celor obținute în ansamblul acestui proces care nu intră în sfera de interes corespunzător.
- transparența activității serviciilor de informații și controlul parlamentar unitar și prin buget al acestora de către societatea civilă;

Comunitatea serviciilor de informații nu trebuie să primească atribuții de reprezentare a nici unui serviciu și în nici o situație în care ele nu convin.

Constituirea Comunității Serviciilor de Informații poate genera și unele probleme nedorite care nu diminuează cu nimic pledoaria necesității ei, existând posibilitatea evitării lor printr-o construcție corectă. Aceste probleme, în principal, ar putea fi:

- tentația atragerii Comunității către polul politic de putere și "exploatarea în orb" sau în forță a acesteia în folosul unor interese de grup, colaterale sau chiar contrare intereselor fundamentale naționale;
- manipularea factorilor de decizie politică și politico-militară de către organul consultativ și de coordonare al Comunității prin omisiunea, inducerea,

amplificarea sau diminuarea unor provocări, riscuri sau amenințări în situația obstrucționării "accidentale" sau temporare a informării directe realizată de către serviciile de informații, independent;

- diminuarea interesului pentru informația specifică scopului pentru care au fost create serviciile de informații cu rang intradepartamental în favoarea celor solicitate de organul consultativ și de coordonare al Comunității, în condițiile apariției unei posibile și aproape inevitabile competiții neconstructive în cadrul acesteia.

Sunt multe aprecieri care reclamă numărul mare al serviciilor de informații existente azi în România. În primul, rând trebuie înțeles odată pentru totdeauna că sunt ministere (apărare și interne) cu o structură clară pe verticală, cu entități aflate în raport de subordonare. Ele au misiuni explicite, în domeniul apărării, siguranței sau ordinii publice pentru care le trebuie informații. În același timp, ele includ un potențial uman imens care dețin informații în domeniu și o gestiune materială și financiară specifică. Ca urmare, aceste ministere, la toate structurile sale trebuie să beneficieze de protecție pentru prevenirea și eliminarea obstrucționărilor de orice natură în îndeplinirea misiunilor lor, a fraudelor și a corupției.

În concluzie, în condițiile actuale ale țării noastre, legiferarea Comunității serviciilor de Informații este necesară și ea poate fi detaliată în doctrina de informații și prevăzută în Legea Siguranței Naționale. Fiind însă o problemă foarte delicată pentru starea de suspiciune în care se află încă societatea, numai o simplă formulare care să legifereze constituirea Comunității nu este suficientă.

Se impune acordarea unui spațiu mai mare decât se practică de obicei în formularea unei legi, în care să se menționeze explicit ce reprezintă Comunitatea, scopul și principiile fundamentale în baza cărora trebuie să funcționeze, pentru a se evita ambiguități sau interpretări în afara scopului pentru care aceasta trebuie să se constituie.

Problema de realizare a Comunității apoi trebuie lăsată exclusiv pe seama Serviciilor care aderă. Ele vor conveni asupra unui "protocol de colaborare și coordonare a activității de informații între servicii", semnat de toți directorii lor și, în plus, de ministrii care au în subordine servicii cu rang intradepartamental. În final, Protocolul va fi avizat de Consiliul Suprem de Apărare a Țării.

Notă: 1) Organul pentru coordonarea activității Comunității Serviciilor de Informații s-ar putea numi Consiliul Consultativ și de Coordonare al Comunității și ar putea avea următoarele componente de structură:

-Consiliul Consultativ al Directorilor Serviciilor de Informații - condus de un președinte ales (sau prin rotație) din rândul directorilor, cu mandat limitat în timp (2-4 ani) și atribuții organizatorice și de reprezentare ale Comunității. Planurile de lucru în comun se adoptă prin consens în cadrul ședințelor Consiliului;

- Grupă operativă executivă de coordonare, legătură și analiză integrată - are caracter permanent, este constituită dintr-un număr de

specialiști din fiecare serviciu, rămași în ștatele de plată ale acestora și în subordinea șefilor care i-au delegat;

-**Serviciul tehnico-administrativ**,(informaticieni, analiști programatori, ingineri de sistem, secretare ș.a.) - are caracter permanent și este subordonat președintelui Consiliului, printr-un șef al serviciului. Acesta se finanțează separat de la buget.

2) Comunitatea va elabora, în primul an de la constituire, Instrucțiuni de funcționare care vor fi aprobate de către C S A T.

3) Parlamentul va controla Comunitatea printr-o comisie unică de control a tuturor serviciilor de informații. Modalitățile de lucru ale acestei comisii se vor stabili prin lege, astfel încât dreptul de control să fie structurat pe colective cărora să li se repartizeze câte un serviciu, pentru a se evita acordarea de drepturi ce conferă unei singure persoane puteri asupra tuturor serviciilor.

Materialul a fost prezentat în cadrul unei dezbateri tematice, organizată de Fundația EURISC – Institutul European pentru Managementul Riscului, Securității și Comunicării.

București, 27.01 2005